

ecas
European Citizen Action Service

Cine se teme de extinderea din 2007 a Uniunii Europene?

(SUMAR EXECUTIV)

ECAS – European Citizen Action Service

83 rue du Prince Royal, 1050 Bruxelles Belgium

Tel : +32 2 548 04 90

Fax : +32 2 548 04 99

E-mail : info@ecas.org

Site web : <http://www.ecas.org>

Autor: **Julianna TRASER**

Editor: **Tony VENABLES**

2007 – A cincea extindere a Uniunii Europene

Uniunea Europeană cunoaște, la 1 ianuarie 2007, a cincea sa extindere. În urmă cu doi ani și jumătate, în mai 2004, țările Europei Centrale și de Est se alăturau pieței comune. Extinderea din 2004 produce schimbări semnificative la nivelul populației Uniunii, acest lucru nefiind însă valabil și la nivel economic. Cele două țări nou intrate, România și Bulgaria, prezintă aproximativ aceleași caracteristici ca și valul celor 10 din 2004: potențial de migrație semnificativ și potențial de creștere economică. Studiul European Citizen Action Service (ECAS) **Cine se teme de extinderea din 2007 a Uniunii Europene?** urmărește impactul pe care l-a avut aderarea României și Bulgariei asupra pieței comune a forței de muncă.

Studiul **Cine se teme de extinderea din 2007 a Uniunii Europene?** demonstrează că fluxul de migrație de forță de muncă la nivelul pieței comune rămâne la cote scăzute. La nivel european, mai puțin de 2% din populație accesează dreptul la liberă circulație, distribuția pe țări nefiind egală.

Libera circulație ca drept european

Plecând de la premiza că reglementările legislative ale ultimei extinderi a Uniunii nu pot fi separate de contextul istoric, economic și politic, studiul ECAS trece dincolo de descriere factuală. **Cine se teme de extinderea din 2007 a Uniunii Europene?** analizează atât implicațiile legale ale aderării României și Bulgariei pentru UE în contextul mult disputatei probleme a migrației, explorând, în același timp, și interacțiunile dintre vechii și noii cetățeni ai Uniunii.

La doi ani după aderarea celor 10 state, migrația forței de muncă a urmat un curs est-vest, fluxul de migrație rămânând sub așteptări (e.g. Suedia) și nefiind în concordanță cu unele previziuni (e.g. Irlanda, Marea Britanie). Concluziile unor studii arată că la sfârșitul anului 2006, 685 200 cetățeni ai noilor state membre (valul celor 10 din 2004, cu excepția Ciprului și Maltei) accesau dreptul la liberă circulație - 34% preferând Marea Britanie și 33% alegând Germania. Proporția celor care alegeau celelalte țări din cele 15 state membre din acea perioadă a rămas sub 1% din totalul forței de muncă.

Migrația forței de muncă post-aderare produce, în viziunea multor actori publici și privați, efecte pozitive: cererea și oferta pe piața forței de muncă se consolidează, nivelul de salarizare crește datorită faptului că muncitorii migranți plătesc mai multe taxe comparativ cu valoarea serviciilor publice pe care le primesc. În același timp, muncitorii migranți nu supra-populează piețele forței de muncă naționale, numărul locurilor de muncă nefiind unul fix iar dinamica pieței făcând ca muncitorii migranți să reducă potențialele decalaje dintre cererea și oferta de locuri de muncă, contribuind astfel la creștere economică.

În ceea ce privește extinderea din 2007, Bulgaria, cu o populație mai scăzută decât România, cunoaște o tendință de migrație în descreștere din 2001.

Forța de muncă românească în Europa

Potențialul de migrație al României a fost, în schimb, în centrul dezbaterilor de la nivel european în perioada de pre-aderare. Temerile pot fi, însă, fondate pentru unele state membre și nefondate pentru altele. Totuși, istoria emigrării din România începe în 1990 și continuă în perioada negocierilor pentru aderarea la Uniunea Europeană.

După ridicarea vizelor pentru statele spațiului Schengen din 2002, numărul pașapoartelor eliberate pentru cetățenii români a crescut cu 40% în doi ani, în timp ce procentul returnărilor a crescut cu 55% (returnările măsoară numărul celor care și-au depășit perioada legală de ședere într-o țară a spațiului Schengen oferită de permisul de rezidență). Cu alte cuvinte,

aceasta înseamnă că 10% dintre gospodăriile din România (aproximativ 2,5 milioane) au avut cel puțin un membru al familiei care a mers în străinătate după 1989. Pe sectorul de vârstă, 18-59 de ani, 1/5 din gospodării au avut cel puțin o persoană care a mers la lucru în străinătate.

După 2007, doar Cipru, Republica Cehă, Estonia, Finlanda, Letonia, Lituania, Polonia, Slovacia, Slovenia și Suedia au oferit acces liber pe piețele naționale de forță de muncă, în timp ce politicile din 2004 de acces liber pe piața forței de muncă s-au schimbat în Marea Britanie și Irlanda. Multe dintre țări, printre care Franța, Belgia sau Ungaria încă optează pentru o deschidere graduală a piețelor naționale de forță de muncă. Cu toate acestea, trebuie notat că destinațiile preferate de cetățenii ultimelor două valuri de aderare sunt diferite. În timp ce după 2004, preferințele erau manifeste pentru Marea Britanie, Irlanda, Germania și Olanda, după 2007, Italia, Spania și Olanda sunt cele preferate.

Trebuie notat că țările menționate anterior sunt țări de imigrare în sine iar cetățenii noilor state membre reprezintă doar un segment al populației străine din aceste țări. Plecând de la faptul că Italia și Spania încă nu oferă acces liber pe piețele naționale de forță de muncă, se poate spune că migrația de forță de muncă la nivelul statelor membre nu este determinată numai de maximizarea câștigurilor (determinanți de ordin material); alegerile potențialilor migranți sunt determinate și de: nivelul de saturație al pieței de muncă în care activează, oferta de locuri de muncă, proximitatea lingvistică și culturală față de țara preferată.

Punerea în aplicare a măsurilor tranzitorii a fost, fără îndoială, dăunătoare pentru cetățenii care doreau să acceseze dreptul la liberă circulație conferit prin tratatul fondator al comunității europene. În același timp, aceste măsuri au creat atât confuzie cât și inegalități, punând sub semnul întrebării ideea de integrare, de vreme ce muncitorii migranți nu sunt priviți ca părți egale ale comunităților gazdă din care fac parte. Aceste măsuri nu pot stopa fluxul de migrație atâta vreme cât alegerea unei țări de destinație este determinantă de mai mulți factori, nu numai de ideea de acces liber.

Conform estimărilor, mai mult de 2,5 milioane de romani muncesc în străinătate, în timp ce România are 21,6 milioane de locuitori. Rata de angajare în 2006 a fost de 58,8%, în timp ce rata șomajului s-a situat la 6,9% (iulie 2007). În 2003 și 2004, economia României a crescut cu o rată anuală de 8,4% și, după un regres în 2005, în 2006 cunoaște din nou o creștere de 7,7%. Fluxul de bani pe care migranții romani îl trimit în România a fost cota la 3,6 miliarde de euro în 2005 (o creștere față de nivelul de 2,8 în 2004). În același timp, muncitorii reîntorși în România au adus un capital de aproximativ 8,9 miliarde de euro în 2005. Moneda străină adusă de muncitorii din străinătate constituie un real suport pentru economia națională. Cu toate acestea, piața forței de muncă din România este subdimensionată iar organizațiile patronale din sectorul de construcții, de exemplu, au raportat un deficit de 50% de forță de muncă, echivalentul a aproximativ 300 000 de locuri de muncă neocupate.

Libera circulație și teama migrației

Deși sunt inițiative legale, măsurile tranzitorii impuse de statele membre pentru a limita fluxul de migrație diluează, totuși, substanța cetățeniei europene. Curtea Europeană de Justiție, prin deciziile sale, a conferit substanță termenului de cetățenie europeană prin susținerea drepturilor fundamentale la tratament egal și libertate de circulație. Cum se poate consolida ideea de cetățenie europeană când muncitorii sunt discriminați în funcție de naționalitate, excepție făcând doar țările care și-au deschis piețele naționale de forță de muncă? Această fragmentare a accesului la piețele de forță de muncă nu face decât să contravină ideii de cetățenie europeană, având efecte negative și asupra imaginii UE în sine. Având un concept de cetățenie europeană limitat de măsurile tranzitorii, UE nu poate să aibă decât succese parțiale prin inițiative precum Anul Mobilității (2006), Anul Egalității de Șanse (2007) sau Anul Dialogului Intercultural (2008).

În studiul **Cine se teme de extinderea din 2007 a Uniunii Europene?**, ECAS oferă următoarele recomandări:

(i) *Încetarea aplicabilității măsurilor tranzitorii*

În timp ce efectele măsurilor tranzitorii impuse în 2004 încep să fie mai puțin resimțite, noile măsuri impuse României și Bulgariei au și mai puțină justificare. Țările de destinație sunt preferate din motive economice, culturale și lingvistice iar statele membre ale UE, indiferent de gradul de deschidere al piețelor naționale de forță de muncă, nu sunt subiecții unui imens flux de migrație. ECAS își manifestă speranța ca, în raportul din acest an, Comisia Europeană să ajungă la aceleași concluzii și, în consecință, să recomande diminuarea măsurilor tranzitorii impuse României și Bulgariei.

(ii) *Mai multă informație pentru potențialii migranți*

Atât activitățile ECAS cât și toate activitățile desfășurate cu prilejul aniversării Anului european al Mobilității (2006) conduc către ideea creării unui punct de informare de tipul „one-stop shop”, oferind informare și consiliere pentru potențialii lucrători migranți. Aceste servicii ar trebui să se bazeze pe parteneriate locale consolidate, chiar și la nivel trans-național, pentru a oferi suport potențialilor migranți înainte de plecare în țara gazdă, pentru a-i ajuta în procesul de integrare în țara de destinație și pentru a le facilita reîntoarcerea/reintegrarea în țara de origine. Mare parte din fluxul de migrație de la nivelul pieței comune este de scurtă durată iar 80% din problemele potențialilor migranți pot fi rezolvate înainte de plecarea către țara de destinație.

(iii) *Punerea în aplicare a reglementarilor și legilor deja existente*

Problemele pe care le întâmpină lucrătorii migranți nu necesită crearea de noi legi, pe cât punerea în aplicare a celor deja existente. Comisia Europeană ar trebui să ia inițiativă nu numai la nivelul sancționării statelor care nu se conformează legilor UE dar și la nivelul cererii de soluții imediate și eficiente pentru problemele cu care se confruntă lucrătorii migranți. În același timp, statele membre ar trebui încurajate să își asprească măsurile interne pentru a sancționa și a penaliza exploatarea lucrătorilor migranți.

(iv) *Utilizarea într-o mai mare măsură a politicilor de coeziune și de vecinătate ale UE în administrarea migrației de la nivelul pieței comune*

Proiectele pilot desfășurate cu prilejul aniversării Anului european al Mobilității (2006) au arătat deja efectele pozitive pe care le pot avea parteneriatele la scară largă asupra administrării migrației forței de muncă intra-comunitare. Multe dintre aceste probleme trec dincolo de indivizi – reținerea pașapoartelor din România, amenințarea cu expulzarea din Italia sau generația „home-alone” (copiii lăsați acasă de părinți în Moldova, România) – toate acestea fiind ipostaze ale migrației. Prin fondurile de coeziune și instrumentele politicii comune de vecinătate, UE posedă toate resursele necesare administrării migrației forței de muncă de la nivelul pieței comune.

(v) *Elaborarea de studii și organizarea de dezbateri*

ECAS își exprimă dorința ca demersul care a stat la baza prezentului studiu să fie continuat. Aceste analize ar trebui să examineze problemele migrației intra-comunitare dintr-o perspectivă europeană comparată, contribuind astfel la demontarea miturilor și temerilor legate de migrație și oferind, în aceeași măsură, suportul pentru schimbarea politicilor naționale din acest sector. Recenta extindere a zonei Schengen la 24 de țări nu face decât să susțină faptul că politicile de migrație trebuie să ia în calcul, în viitor, relațiile dintre statele membre și statele extra-comunitare, în special țările vecine UE.